

Alte Drucke

**F. IOAN. DVNS || SCOTI, || ORDINIS MINORVM, ||
THEOLOGORVM OMNIVM || EMINENTISSIMI, || Atque
Academiae subtilium Antesignani, || Quæstiones Tertij ...**

Duns Scotus, Johannes

Venetiis, 1580

DIST. XV.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150218

A scit ab intellectu alterius intellectus, tunc totum istud, scilicet intellectus animæ Christi cum illa specie infusa potest equari toti illi. scilicet intellectui alterius cum sua specie. Et si totalis equatur totali, licet utraque partialis sit diuisim in qualis vtrique partiali potest sequi effectus qualis. ¶ De intuitiua autem cum ibi obiectum non ut in specie agat, sed ut in se præsens, & ut in se præsens est idem, & eodem modo cum quocunque operetur, sequitur quod intellectus cuius intellectualitas est imperfectior, habebit illum actum imperfectiorē, sed de intuitiua in verbo potest dici intellectus ille perfectissimè videre, sicut & videtur verbum.

ILLVD QVOQVE PRÆ-
TERMITTENDVM
NON EST &c.

DIST. XV.

QVÆSTIO. VNICA.

Utrum in anima Christi secundum
portionem superiorem fuerit verus
dolor.

IRCA istā. 15. di.
in qua magister ag-
git de defectib⁹ as-
lumptis cū natura
humana q̄ro vnū.
¶ Vtrū. scilicet in aīa Christi s̄m portio-
nem superiorem fuerit verus do-
lor. Qd non, contraria non pos-
sunt esse in eodē, gaudiū & tri-
stitia sunt hmōi. ergo maior p-
tētia, tum quia contradictio est
maxima oppositio, & iō includi-
tur in omnibus oppositionibus,
& p consequēs sequitur ad oēs,

ita quod ad quēcūque opposita se-
quantur contradictoria. Tū q̄a
hoc vult philosophus. 4. Met. vbi
dicit quod si cōtraria ponat simul
in eodē sequitur contradictoria
verificari. ¶ Et si dicatur ad ma-
contraria esse simul in eodē mo-
tu vel in mobili, quia terminus
a quo non simul totaliter expel-
lit, nec terminus ad quē totali-
ter acquiri, immo quod mouet
dum mouet partim est in termi-
no a quo, & partim in termino
ad quem ex 6. Phys. & 9. Meta.
¶ Contra hoc quia non sunt si-
mul in summo & in esse perfe-
cto, quia si sunt impossibili-
lia, & etiam quia qñ simul sunt
quomodo cūque vnum dimi-
nuit aliud, hic autem gaudium
non diminueretur, quia non
fuit decens ut fruitio illius ani-
mæ diminueretur p actum me-
ritorium sic acceptum trinita-
ti ut satisfaceret pro genere hu-
mano. ¶ Si dicatur ad mino-
rem quod gaudium & tristitia
non sunt cōtraria in proposito,
quia non sunt de eodem. ¶ Con-
tra, illud circa quod fiunt con-
traria est subiectum idem. Sed
non oportet quod habeant causam
eandē, ita. n. sunt cōtraria & in-
cōpossibilia albū & nigrum, si
fiant a contrarijs causis. scilicet cali-
do & frigido, sicut si possent fie-
ri ab eadem causa. Sed obiectū
se habet ad illas passionē ut cau-
sa effectiua. ergo. ¶ Preterea
secundo. impassibilitas corpo-
ris est in corpore a Deo glorifi-
cante, & tamen non patitur secū
passionem corporis ab alia cau-
sa inferiori, ergo impassibilitas
& passio a diuersis causis sunt
impossibilia. igitur paritō-
ne in proposito. ¶ Preterea ter-
tio impeccabilitas aīæ ex hoc

K 2 prin-

Vide vv.
hic qui se
net contra
ria etiam
in summo
prius se
eodem.
t. c. 7. &
17.
Idē. 4. Me-
ta.
C
t. c. 23.

Vide Hē.
quod. 8. q.
4. & quo-
li. 12. q. 12

A principaliter conuenit coniungi
tur fini ultimo immediate, & ta-
mē cum hoc non stat q̄ ipsa sit
peccabilis circa quodcūq; aliud
obiectū, ubi tamē est tāta dist.
quanta in proposito, quia obie-
ctorum circa quæ fierēt opposi-
ta illa. ¶ Præterea 7. Ethy. delecta-
tio vehemens expellit tristitiam
Cap. 18. non tantum oppositam sed etiā
contingentem, igitur dato q̄
non fuit contrarietas, adhuc tū
gaudium excellens de vno ex-
cludit omnem dolorem. ¶ Con-
firmatur, quia secundum Auic. 6.
naturalium par. 4. c. 5. potentia
naturales intense mutuo se im-
pediūt ex actibus suis intensis.
quod patet in raptu Pauli, i quo
nesciuit vtrum in corpore, vel
extra corpus viderit arcana illa
de quibus loquitur secunda ad
B Corin. 12. igitur multo magis v̄
q̄ potentia eadem ex vehemen-
ti operatione & passione, circa
vnū obiectum impediatur seipsā
circa aliud obiectum in opera-
tione & passione. ¶ Confirmatur
etiam per 17. propositionem de
causis, omnis virtus vnita maior
est, & per consequens dispersa
minor. ¶ Præterea, gaudiū sequi-
tur dilatatio cordis, & tristitiam
constrictio. igitur nō possunt ef-
se simul, non. n. simul pōt cor di-
latari & constringi. ¶ Præterea
Hil. in littera videtur expresse re-
mouere tristitiam veram & do-
lorem a Christo. ¶ Cōtra Ilā. 53.
vere dolores nostros ipse porta-
uit. ¶ Præterea Tren. 1. dī in per-
sona Christi. videte si est dolor
sicut dolor meus. sed omni do-
lore non attingente portionem
superiorem animæ potest esse
maior dolor, sicut & omni gau-
dio in portione alia potest esse
maius, scilicet illud quod est in

portione suprema, sicut patet in C
beatis. ¶ Præterea, Christus me-
ruit in sua passione, meritum
principaliter consistit in supe-
riori portione. ¶ Præterea, ia-
tisfecit pro peccato Adæ. Adā
autem peccauit secundum por-
tionem superiorem. igitur se-
cundum illam satisfecit Chri-
stus. satisfactio enim debet esse
secundum illud secundum quod
peccatur. ¶ Præterea mors Chri-
sti fuit violenta, ergo inuolun-
taria & tristis. antecedens pro-
batur, quia tunc non fuit natu-
raliter mortuus, nec absolute
mors est naturalis, sed pena na-
tura lapse. Præterea Damascen.
lib. 3. cap. 22. Est timor natu-
ralis nolente anima diuidi a cor-
pore propter eam a principio a
conditore impositam ipsi natu-
ralem compassionem & fa-
miliaritatem, propter quod
enim timeretur malum immi-
nens, propter idem est tristitia
de malo presente, igitur pro-
pter naturalem legem impositā
a conditore tristabatur anima
illa de passione, & per cōsequēs
quantum ad portionem supe-
riore, quia ad illam pertinet re-
spicere legem a conditore im-
positam, * quia iudicatur scdm
regulas æternas. Præterea idem
ibidem. Nequaquam deitas pas-
siones assumit citra patiens cor-
pus, neque turbationem & tri-
stitiam demonstrat citra ani-
mam turbatam & tristatam,
neque mētus est & orat citra
intelligentiam mētā & oran-
tem, per intelligentiam aut signi-
ficat saltē aliquid excedēs sen-
sualitatē. ¶ Præterea, super illud
Ps. Repleta est malis aīa mea. di-
cit Aug. Non vitij sed penis. igitur
tur quolibet portio.

A H I C D I S T I N G V I T U R

Hic quid. de superiori portione, ut est natura, & sic doluit, quia fundatur in anima dolente, vel ut ratio, & sic non doluit, quia non per comparationem ad obiectum quod respicit.

C O N T R A illā diarguitur

a. l. quia nullum prædicatum dicitur inesse alicui ratione inhaerentiae alicuius *non dicitur* quod accidit sibi, sicut non dicitur homo prædicari secundum musicam edificare, licet non esset cet. musico, accidat edificare *tur aliquis* cuius finis edificatore esse, igitur *ad hoc* dum dicitur nec secundum portionem superiorem dicitur anima dolere, si trans accidet alicui accidenti accidentaliter *li. r. r. r.* coniuncto portioni superiori *h. r. r. r.* inest dolor, talis est ratio eius ut *h. r. r. r.* natura, & respectus fundamenti ad animam ut fundamentum *h. r. r. r.* illius doloris. ¶ Confirmatur ratio, quia sic posset dici anima intelligere secundum voluntatem ut natura non ut voluntas, quia ipsa anima vel natura quæ est voluntas vel in qua est voluntas intelligitur.

¶ Præterea, anima ut distinguitur a potentia vel potentij non convenit dolere, sicut nec respicere obiectum de quo doleat, sed ipsa est trans vna secundum se in portione inferiori & superiori, ut non respicit aliquod obiectum, & ut est trans actus primus. igitur ut est vna in illis duabus portionibus non potest esse ratio propter quam altera earum doleat, igitur propter animam quæ est eadem portioni inferiori dolenti, non dicitur dolere portio superior quæ non est ei eadem.

¶ Præterea, si anima ut natura convenit dolere, hoc maxime convenit sibi propter separationem eius a corpore, quia sibi ut natura convenit pericere cor-

pus, & naturaliter inclinari ad corpus, sed consequens est falsum, quia in separatione eius a carne fuit facta impassibilis, igitur tunc non tristabatur.

AD SOLVTIONEM huius. ¶ pramittenda est auctoritas Augustini. 14. de civi. c. 15. ubi dicit sic. Dolor carnis tantummodo offensio est animæ ex carne, & quadam ab eius passione dissensio. Sicut animi dolor qui tristitia nuncupatur, est eius dissensio ab his rebus quæ nobis nolentibus accidunt.

¶ Ex hoc patet distinctio inter dolorem proprie dictum, quod scilicet inest animæ ex carne, & primo secundum partem sensitivam. Et tristitiam proprie dictam quæ inest animæ secundum se & primo secundum partem intellectivam.

¶ Ad huius ergo questionis solutionem. ¶ Primo videndum est quid sit dolor, & quid tristitia, accipiendo vocabula hic proprie. ¶ Secundo quomodo verus dolor fuit in anima Christi & secundum quam potentiam & de quo obiecto. ¶ Tertio de tristitia, & ibi primo si ipsa infuit secundum portionem superiorem, & secundo an infuit secundum portionem inferiorem, & de quibus obiectis.

DE PRIMO dicitur quod prima radix doloris est immutatio offensiva vel corruptiva dispositionis convenientis naturæ. Sicut e contra prima radix delectationis est immutatio salvativa dispositionis convenientis naturæ. ¶ Secunda & proxima radix est apprehensio huius immutationis, nec sufficit secunda radix siue prima, alioquin beatus post resurrectionem pos-

Hic quid.
11. q. 8. c.
9. & quod.
12. q. 9. ubi
de cū qua
11. q. 32.

A set dolere, quia si esset in igne perfectissime apprehenderetur sumum calidum, non tamen lederetur ab eo, & ita si sola apprehensio sine immutatione prima sufficeret, posset beatus dolere existens in igne afflicto. Sed de apprehensione distinguitur, quod aliud est apprehensio, aliud perceptio.

¶ Quia apprehensio sensibilis habet pro obiecto ipsum sensibile. puta apprehensio visus colorem, auditus sonum.

¶ Sed perceptio annexa apprehensioni habet pro obiecto noticiam trahens vel proficuum

a. 2. circa
sensibile.

*Iustificans sensum, & hæc intentio convenientis vel disconvenientis habet vim rei ad inveniendum ad passiones, quales res ipsa posset facere, sicut patet per philosophum lib. de motu ani.

Vide 14.
de anima lib.
hic. Vide
Aug. 11.
tri. c. 2.
a. l. in pro
ra.

B malium quoddam phantasma mouet aliquando ut res ad calefactionem quidem & frigectionem, & modica immutatio cordis facit magnam immutationem corporis, sicut magnam immutationem in navi facit modica immutatio in gubernaculo navis. igitur illa intentiones virtutem obiecti habentes possunt mouere ad passiones animales ut dolorem & gaudium que concomitantur immutationem cordis ad passiones naturales corporis secundum calidum & frigidum.

a. l. con
comitantur
et ad pas
siones.

¶ Sic ergo dicitur quod apprehensio est tantum causa sine qua non ut radix secundæ respectu doloris, sed perceptio est causa propter quam fit, ipsum autem obiectum præcedit ut causa per se, & propter istam rationem motui, quæ habet intentio conuenientis & nociui ad passionem ani-

malem (sicut & obiectum quod illa intentio circumstat) habet rationem motui ad istam passionem naturalem corporis, quam concomitantur illa passio animalis.

CONTRA ista. primo quod illa prima radix sit nulla quæ secundum eum sicut in dolore est immutatio corruptiua dispositionis convenientis naturæ, ita in delectatione est immutatio inductiua vel saluatiua eiusdem, sed ista immutatio nulla ut esse, quia quaro ad quem terminum est, non ad primam sensationem, quia præcedit eam sicut prima radix secundæ. nec multo magis ad passionem sequentem sensationem, quia ista sequitur utramque radicem. igitur ipsa est ad utramque dispositionem ut ad proximum terminum, quæ naturaliter præcedit omnem actum tam sensus quam est potentia delectantis vel tristantis. sed nihil tale ut necessarium ad delectationem, quia nihil præcedit ambo ista, nisi forte species obiecti, sed si species præuissit in virtute phantastica conseruata speciebus. nihil minus posset esse conseruatio necessaria, & omnis radix necessaria ad delectationem deberet tunc conseruari. Si etiam sensatio sola fieret non minus posset esse aliqua delectatio, quia non minus esset operatio perfecta quæ concomitantur delectatio secundum philosophum 10 ethic.

¶ Præterea quod secunda radix sufficit sine prima, probatur, quia licet organum sit corpus naturale, & ideo passibile passione naturali, tamen in quantum organum est mixtum, ita quod est in media proportionem sensibilibus hoc modo natum

est

A est immutari immutatione intentionali ab obiecto in quantum sensibile, & hoc modo ali quod obiectum est sibi conueniens, & aliqd disconueniens, & p consequens et aliquod delectans & aliquod affligens. igitur licet circumscribatur ois actio prior ista actione intentionalis ab obiecto, si ipsa sit alicuius obiecti disconuenientis in organum vt est organu sensus vel in sensu sequitur dolor. Et hoc vt manifeste in quibusdam sensibus, quia licet a sensibilibus

Sensu de coram inducatur dispositio sal uans naturam indiuidui, tamē ipsa affligunt intentionaliter si sint disconuenientia sensui vel organo sensus, sicut de amara potione de qua dolet gustus, licet sit salubris infirmo. solus. n. **B** sensus tactus datus est animali a natura, vt per ipsum percipiat corruptiua naturæ, & ea fugiat, & ibi concomitatur conueniens, vel disconueniens natura & sensui, vt sensus, & sic concomitantur ibi duæ immutationes, quarum tamen vna est alterius rationis ab altera, & posset illa quæ est sensibilis in sensum esse sine alia, & e conuerso, & ita disconuenientia in vno esset sine disconuenientia in altero, & ita dolor sine illa prima radice.

Quod obijciatur de beatis, tan- **a. l. diff.** getur in * 4. quō corpora beato **a. l. 13.** rum non parerentur in igne, **a. l. 44.** **C**ōtra illud de diu perceptionis, & apprehensionis, quia vt q vnus potentia non sit nisi vnus perfectus actus simul. igitur sensus circa obiectum suū nō sunt ponendi simul duo actus, licet idem, vt perfectus posset dici perceptio, & vt imperfectus posset dici apprehensio.

Vnde apprehensio dīr quant- **E** do. s. propter distractionem sentientis intus occupati intentionaliter propter operationē vel circa actionem aliarum potentialium, operatio sensus est imperfecta. Et qñ potentia superior concurret, copulans potentiam inferiorem cum obiecto, facit attentionem, & per consequens actus est interior qui dīr intentionalis perceptio. Si etiā ista deberent distingui, magis vt perceptio remota a dolore q apprehensio, quia magis vt delectabilis operatio, quam exprimit perceptio, q passio, quā vt exprimere apprehensio.

Quod et vt dicere de obiectis perceptionis sensitiua, q sunt intentiones, non vt verum, **a. l. relationes.** q a nullus sensus potest illas relationes percipere, sed tñ aiqua absoluta q sunt principia mouendi, relationes aut non sunt principia mouendi sensum aliquem ad actum quemcunque. **D** **S**imiliter, si ista ponant esse obiecta alterius actus ab apprehensione, vt q oportet ponere duos sensus visus, & duos sensus auditus, & sic de alijs, quorum alter percipiat colorem, vel sonum, & alter percipiat intentiones illas circumstantes, quia fm* ipsa obiecta distinguuntur potentia. **a. l. pr. ma**

Quod adducunt de motu animalium, non est ad hoc quod ille intentiones conuenientis, & nociui causent ipsas passiones. **a. l. corporales.** corporales cordis, quas scō comitantur animales, nec ipsas passiones animales, sed magis est ad hoc, q illa obiecta sensibilia q relucent in phantasmatis, de quibus ibi loquitur. siue ipsa phantasmata virtute obiectorum causent tales passiones, **a. l. rōnes.**

A & ideo ista litera facit ad hoc, *
a. l. quod q non oporteret ponere alias
pater. rationes obiectiuas causantes
a. l. rela- *dolorem, quam quæ sunt in
tionem. phantasia.

ALITER POTEST dici,
 q sicut generaliter actiua &
 passiua sunt quedam nature ab
 soluta, puta calidum, & aliquod
 absolutum, puta calefactibile,
 & super ista absoluta fundan-
 tur quedam relationes, secun-
 dum q hæc passiua inclinatur
 ad hæc actiua, vt ab eis recipiât
 formam ad quam sunt in potē-
 tia passiua, & quando ipsa sic, p-
 portionata approximantur, ibi
 est alia relatio approximationis
 mutua ad quam sequitur
 passiuum recipere formam ab
 actiuo, huius tamen actionis in
 actiuo non fuit ratio relatio ali-
 qua præcedēs, puta relatio acti-
 ui siue approximationis, sed istæ

B relationes erant causæ sine qui-
 bus non, sed ratio fuit ipsa natu-
 ra absoluta actiui. Sic in proposi-
 to potest dici q hoc absolutū,
 vt visus inclinatur ad aliquid,
 vt ad extrinsecum perfectiū,
 puta ad album perfectum siue
 pulchrum, & e conuerso ad con-
 trarium visibile, vt corruptiuū,
 vel non inclinatur, sed declinat-
 tur, & tunc relatio terminantis
 relationem inclinati ad inclinās
 di conuenientia, & alia vocatur
 disconuenientia, quæ vt accipi-
 tur in omnibus sensibilib. non
 est relatio æquiparantia, sed di-
 squiparantia, prout conueniens
 di illud, ad quod sensus incli-
 nat, vt ad aliquod perfectiū
 extrinsecum, & disconueniens
 a quo declinat vt a corruptiuo,
 & offensiuo extrinseco, nec est
 alia ratio quare visus inclinat-
 tur sic ad album, nisi quia talis

visus est talis natura, & *album C
 talis, sicut nec est aliqua ratio a.
 quare materia inclinatur ad for-
 mam, vt ad perfectionem extrin-
 secam, nisi quia materia est ta-
 lis entitas *absoluta, & forma ta-
 lis. Hunc autem respectū funda-
 tum in absolutis istis sequitur
 approximatio, quæ tunc est ma-
 xima, quando album in se præ-
 sens, & vt præsens vt a visu, vel
 percipitur. Ex hac autē appro-
 ximatione sequitur, q illud qd
 inclinatur recipiat a perfectio
 illo ad quod inclinatur aliquā
 perfectionem, quæ perfectio di-
 citur delectatio, *quæ quia non a.
 est in potestate passiu in præ-
 sentia agentis dicitur esse pas-
 sio, licet sit vere qualitas, & non
 de genere passionis, vt est prædi-
 camentum (vt alias dictū fuit)
 & propter similem rationem di-
 citur ipsa intellectio actio, licet
 sit vere qualitas, & sicut intelle-
 ctio habet aliquid aliud præter
 illam rationem scilicet, quod re-
 spectu obiectum, vt actio, ita & p-
 illud respicit causam effectiui
 a qua est, sicut passio, ita quod
 ex istis duobus dicitur, q hoc
 est actio & illud passio. Ratio
 igitur cauendi delectationem
 itam non est conuenientia, quæ
 fuit relatio in obiecto, nec etiā
 præsentia per perceptionē, quæ
 est alia relatio, quasi approxima-
 tio agentis ad passiu. sed sola
 forma absoluta, super quā fun-
 dabatur relatio obiecti, est ra-
 tio cauendi istud absolutum,
 quod est delectatio in illo ab-
 soluto, quod inclinabatur ad
 hoc absolutum vt ad perfectiū
 extrinsecum. Ita etiam per
 oppositum de dolore, quia ab-
 solutum quod inclinatur ad ab-
 solutum conueniens, declinat
 ab

A ab absoluto corruptiuo, quod dicitur disconueniens, vt refertur ad potentiam, & si secundo sequitur approximatio, tunc tertio sequitur ex hoc impressio huius passionis, quæ est dolor quæ est contra inclinationem ipsius recipientis vt forma intrinseca, sicut actiuum est contra eius inclinationem, vt extrinsecum. Quod ergo communiter dicitur quod conueniens delectat, & disconueniens tristet, hoc non debet intelligi casualiter, quasi conuenientia & disconuenientia sint rationes cauſandi delectationem & dolorem in potentia, sed abstrahimus quasdam rationes generales ab ipsis absolutis distinctis, quibus conuenit effectus ille, qui est delectare, & ab illis quibus conuenit effectus ille, qui est cauſare. ^{1. delectationem} ^{2. tristem} dolorem, & illas rationes conueniens vel disconueniens vocamus, sicut dicimus omne actiuum, approximatum passio agit in illud, actiuum & passiuum non sunt rationes agendi nec patiendi, loquendo de istis relationibus ^{3. delectationem} ^{4. tristem} sed vt per illas circumloquimur absoluta.

¶ Si queritur cui imprimitur illa forma, quæ est delectatio, vel illa quæ est dolor, & cuius sit talis inclinatio in anima, an scilicet sensitua, vel appetitua.

¶ Respondeo. Possumus distinguere potentiam qua anima potest hoc apprehendere, & qua inclinatur in hoc, vt in perfectiuum extrinsecum, quæ inclinatio nata est terminari, apprehensione sola præcedente, & ita sicut sensui per se attribui-mus apprehendere, ita videtur quod sic inclinari, ita scilicet, quod

terminatio talis inclinationis se-quens apprehensionem conueniat appetitui sensitua. Nam propter nihil aliud ponimus appetitum sensituum quam propter talem inclinationem, & eius terminationem, siue delectationem consequentem apprehensionem, & ita cum eiusdem potentia sit forma terminans, cuius erat inclinari, delectatio erit in appetitu qui inclinabatur. ¶ Hoc confirmatur per *Lib. 3. 6.* *Dama. 60.* animalium passionum terminus, id est diffinitio est iste passio est motus appetitua virtutis sensibilis in imaginatione boni & mali, sensibilis ponitur pro perceptibili, quia sensibilis non perceptibilis, non dicitur proprie passio animalis, in imaginatione boni & mali ponitur vt causa, quia illud absolutum quod est bonum, vel malum quod dicitur conueniens, vel disconueniens est causa huius passionis. imaginatio, id est sensatio in communi est quasi approximatio agentis ad passum.

¶ Præterea, virtutes morales ponuntur in appetitu, & non in parte cognitiua, vt distinguitur contra appetitum, & ponuntur potissime propter delectationes, & tristitias vitæ. igitur huiusmodi passionibus sunt in eadem parte, & non in cognitiua. ¶ Quod igitur dicit Auicenna. 3. mera. quod delectatio est coniunctio cuiuslibet virtutis cum conuenientia, accipit ibi virtutem vt includit cognitiuam & appetitiuam suam propriam, quia quilibet virtus cognitiua habet suam propriam appetitiuam, nec potest perfecte coniungi cum conuenientia, nisi secundum utramque con-

Lib. 3. 6.

Dama. 60.

D.

Cap. vlti.

Lib. 1.

et

con-

A coniungatur, & pp propinquitatem accipiuntur, tanq̃ vna potentia sunt enim inseparabilius coniuncta, q̃ operatio & delectatio, quas phi. 10. Ethic. dicit non posse abinuicem separari, & iō videntur eadem. vnde tales prædicationes sunt causales, vt sit sensus, delectatio est coniunctio cuiuslibet virtutis cum suo conuenienti, quia causatur ex obiecto conuenienti sensui.

¶ Vterius, de tristitia quantum ad aliquid est similiter dicendum, & quantum ad aliquid non. *Vide 1. d. fin. 1. q.* Nam appetitus sensitivus est aliquid.

B utraliter se habeat ad obiectum. Vnde secundum Damia. vbi supra, ducitur, & non ducit. nō sic obiectum comparatum ad voluntatē, quæ libera est. licet aliquid ex natura sua sit conueniens voluntati, puta ultimus finis.

tamen sit vltimate conueniens sibi per actum voluntatis acceptantis, & complacētis sibi in illo, & tali conuenientia posita puta per velle obiecti, & disconuenientia per nolle, & ita relationibus conuenientis & disconuenientis* conuenientibus relationes voliti & noliti sequitur approximatō huius obiecti, scilicet apprehensio circa volitum, vel nolitum, & ex hoc vltimo * videtur sequi in voluntate passio ab ipso obiecto sic præsentē, scilicet gaudium, vel tristitia.

*Specula-
tio subti-
lissima.
a. l. con-
mitantib.*

*a. l. dici-
tur.*

¶ Quod autem tristitia proprie sumpta sit passio volunta-

tis vī, quia non est aliqua eius operatio, quia non velle, patet, nec est non velle, vel nolle. probo, quia Deus & beati possunt summe nolle, & non velle, non tamen possunt trīstari, quia non pōt euenire illa respectu quorū habent nolle. tristitia autem est de his quæ nobis nolentibus accidunt secundum Aug. Quod * apparet quia Deus summe nolens aliquid prohibet, ne illud vnquam eueniat. sed posito talē nolle in viatore, & ponatur illud nolitum euenire, tristabitur, & eo magis quo magis noluit, ex diffinitione tristitia secundum Augu. erat igitur in eo aliquid quod prius non fuit, quia prius non tristabatur, sed nō est in eo aliqua operatio nec simpliciter, nec secundum aliquem gradum secundum quem non pōt. Nō est etiam passio illa in voluntate te ab ipsa voluntate effectiue, quia tunc esset immediate in potestate voluntatis, sicut volitio & nolitio, sed hoc est falsū, quia nolens aliquid, si illud eueniat non videtur immediate habere tristitiam in potestate sua, si esset etiam a voluntate, vt a causa effectiua esset eius operatio, vt velle quod est ab ea, & in ea. ¶ Si obijciatur, q̃ tunc obiectum necessario ageret in voluntatem, imprimendo illā passionem, quod videtur esse contra libertatem voluntatis.

¶ Respondeo, voluntas non necessitatur simpliciter ab obiecto, sed inter ipsam & obiectū est aliqua necessitas consequentis, sicut si volo, necessario volo, & ita si stat nolitio alicuius obiecti, & illud nolitum euenit, videtur necessario sequi tristitia posse fieri in voluntate. Exemplum,

A plum, ponitur de libero * volente te: ere terram oneratam feruiture, in cuius potestate non est immediate non ferui, sed in eius potestate immediate est non tenere terram illam; & mediante hoc non teneri ad feruiturem. Ita in proposito, immediate in potestate voluntatis est non nolle, & mediante hoc, non tritari de nolo, si eueniat, quia non erit tunc sicut nolitum, quia si nolit, & illud euenit, ita te nolle necessario necessitate consequentia sequitur tristitia.

Et si queratur quare non potest voluntas recipere * nolitionem ab obiecto, sicut passionem illam a nolo? Respondeo. voluntas vt voluntas libera est, sed vt nollens non est formaliter libera, quia habet formam determinatam ad vnum, quare est ipsa nolito. licet autem liberum, vt liberum non immediate patitur ab alio, tamen vt determinatum ad vnum oppositorum, quod est sibi forma naturalis. potest per illam formam determinate se habere ad vnum oppositum, & non ad virumque, & ita pari.

PRÆTERILLVM modum tritandi, qui videtur manifestior, quando si obiectum fit disconueniens per nolle voluntatis, videtur dubium de disconuenientia alia ipsius obiecti, vt rum sufficiat ad cauendum tristitiam, vt si est obiectum disconueniens naturaliter, & nolitum libere, vel si obiectum est disconueniens appetitui sensitiuo, & sibi triste erit per hoc sufficienter disconueniens voluntati propter colligantiam voluntatis cum appetitu sensitiuo, dum tamen ostendatur sibi per intellectum.

QUANTVM ad primum **C** dubium, posset dici, quod disconuenientia naturalis obiecti, siue nolitum ab ipsa voluntate, vt naturali potentia, abque hoc quod illud obiectum sit nolitum nolle elicitio sufficit ad tristitiam voluntatis, quod declaratur, quia secundum Aug. in Ench. Voluntas ita vult beatitudinem, quod non potest velle miseriam. illud autem velle beatitudinis est naturale (vt dictum est. r. dist. primi) igitur velle naturale alicuius sufficit ad non posse velle oppositum illius, per consequens ad non posse gaudere de illo opposito, & ad necessario tritari de illo, sicut naturale velle beatitudinis sufficit ad tristandum de miseria naturaliter. Sed obieitur contra hoc, quia vitia sunt contra naturam, & tamen omnis vitiosus sine tristitia agit. Et si obieciatur contra hoc, quia virtutes sunt diuise contra naturam. Et tamen omnis virtuosus sine tristitia agit virtuosus, igitur non obstante disconuenientia obiecti naturaliter ad potentiam, potest esse conuenientia per virtutem, & ita sola disconuenientia illa non sufficit naturalis.

Respondetur. inclinatio naturalis duplex est, vna ad commodum, alia ad iustum, quarum vtraque est perfectio voluntatis libera, tamen vna inclinatio magis dicitur naturalis quam alia, quia immediatius consequitur naturam, vt distinguitur contra libertatem, & illa est inclinatio ad commodum, & ideo non potest esse inclinatio naturalis ad commodum, quin sufficiat ad nolle oppositum, & ad tristitiam de opposito, potest tamen esse inclinatio naturalis ad

c. 104.9.

q. id. 49.

dist. 4.9.

p. et inde.

D

a. l. iustitiam.

a. l. in 7° 1147°.
Ad * iustum, quæ non sufficit ad nolle liberum, siue ad tristitiam de opposito.

QUANTVM ad secundā potest dici, qd etiam illa conuexio voluntatis cum appetitu sensitivo (præsentato appetibili p intellectu voluntati) sufficit ad hoc vt cōueniens appetitui sensitivo sit conueniens voluntati, & disconueniens sit disconueniens, & triste. Sic enim ponitur aliqua delectatio surreptitia pre cedere in voluntate omnē actū liberum voluntatis, & sicut ponitur in delectationibus surreptitijs, ita poni potest in tristitijs vel doloribus respectu obiectorum tristium, vt sicut intellectus cooperatur sensui fortiter immutato (si non sit circa alia distractus) ita ponit aliquis voluntatem non necessariō cooperari, sed vniuersaliter compari appetitui sensitivo patienti, & hoc circa idem obiectum, si nō impediatur voluntas, per nō cōsiderationem intellectus, vel per aliud impedimentum vincens. hōc modo diceretur qd corrupta violenter, licet delectaretur in voluntate ex delectatione appetitus sensitui, non tamen peccaret, quia delectatio & delectabile posset esse non * volitum, quantum ad omnem actum elicitum voluntatis. secundum autem aliam viam oporteret dicere, qd licet delectaretur secundum tactum, non tamen secundum voluntatem, nisi obiectum esset libere volitum.

PRÆTER duos modos prædictos tristandi, vel tres si secundus diuidatur in duos, videtur posse poni tertius, vel quartus modus tristandi propter nolle conditionatum, quando .i. ali-

quis noller aliquid, quantum in se esset, tamē in aliquo caso vult illud. Exemplum. mercator periclitans in mari, noller proijcere merces, si posset e fugere periculum. Sed hoc nolle est conditionatum, quia .i. quantum in se est noller simpliciter, tamē vult proijcere, quia nō coactus proijcit, licet enim propter aliquid non volitum. puta periculum, ei ciat, tamen non cogitur iniustus eiicere, hæc volitio absoluta enunciaretur per volo, nolito conditionata per nolle, si * possem aliter. Et talis nolito conditionata videtur sufficere, ad tristandum de sic nolito euenire, sicut ille tristis eiicit merces, nec ibi velle oppositum facit tantum gaudium, sicut nolle conditionatum facit tristitiam, talis quidem volitio & nolito conditionata sufficit etiam ad peccatum mortale, (quale forte fuit angelorum, non prius deceptorum, quam peccarent, & ad meritum, quale est in militante ex corde proximo, non potente tamen subuenire in opere.) igitur sufficit ad passionem consequentes velle & nolle (maxime quando actus voluntatis conditionatus est intensus) igitur sufficit ad tristari. Sic igitur colligendo istud membrum potest dici, quadrupliciter esse tristitiam ex disconuenienti, appie.

Vno modo de simpliciter nolito actu, & habitu eueniente. Secundo modo, de habitu nolito, & actu conditionaliter licet tamen absolute volito contra inclinationem habitualem. Tercio modo, quia disconueniens voluntati, vt natura. Quarto modo, quia disconueniens appetitui sensitivo. cui commun-

gitur

Agitur voluntas non habituada ad oppositum vehementius, quod sit inclinatio eius ad appetitum sensitiuum.

¶ QVANTVM ad secundum articulum dico quod in Christo fuit verus dolor in parte sensitiua, quia obiectum approximatum tactui suo, & appetitui sensitiuo erat dissonnemens illi sensui, & ille sensus erat perfecte perceptiuus, quia secundum proportionem bonae dispositionis corporis est dispositio existentiae tactus. 2. de anima. & illud corpus fuit optime complexionatum, sicut anima illius corporis erat perfectissima. Vterius * dolor excellens in parte sensitiua natus est impedire usum rationis, quod probatur, quia plus impedit usum rationis dolor vehemens, quam delectatio secundum Aug. 33. q. 36. Nemo est qui non plus lugeat dolorem, quam appetat voluptatem, quando quidem videmus immanissimas bestias esse asperitatibus terreri dolore & metu, sed aliqua vehemens delectatio sensibilis impedit usum rationis secundum Aug. 14. de ciui. Dei. c. 15. quia maior in corporis voluptatibus nulla est, ita ut in ipso momento temporis quo ad eius peruenitur extremum pene omnis eius acies, & quasi vigilia cogitationis obruatur, & philosophus. 7. Ethy. dicit quod futuratur intellectum etiam * sapientissime sapientis. igitur multo magis dolor vehemens sensibilis natus est de cōi lege impedire usum rationis. ¶ Ex hoc sequitur, quod si in martyribus expositis maximis tormentis, intellectus habuit usum suum, quod hoc fuit ex speciali gratia creatoris. ¶ Et si obijciatur, quod tunc fortis politi-

cus non virtuose exponit se talibus passionibus excessiuis, quia in eis non potest uti virtute propter vehementiam earum, & ita priuat se virtute. ¶ Respondeo, ipsum pati tales dolores est obiectum bonum eligibile propter bonum finem, & ideo electio habens illud pro obiecto, bona est adhibitis circumstantijs debitjs circumstantibus eam, licet bonus actus formaliter, quod est electio voluntatis non maneat cum talibus tormentis passionibus coniunctis, ad quae se exponit, ita etiam exponens se fornicationi, si in momento summe delectationis non utatur ratione, nec per consequens voluntate, peccat tamen mortaliter exponendo se illi passioni, in qua non potest uti ratione, quemadmodum aliquis potest meritorie vel demeritorie exponere se dormitioni propter bonum finem, in qua non potest uti ratione. ¶ Tertio, quantum ad istum articulum dico, quod si sensu vehementer patienti a delectabili vel tristabili intellectus possit esse in usu suo, naturale videtur esse, ut vehementer cooperetur potentia inferiori, & voluntas compariatur delectando, vel tristando ipsi appetitui sensitiuo iuxta modum tactum in tertia via posita in primo articulo de tristitia voluntatis. ¶ Sic igitur ad propositum potest dici quod (cum in Christo ratio permanisset in usu suo, & voluntas non absorpta a dolore appetitus sensitiui, & intellectus per consequens intuitiue dolorem illum apprehendit & voluntati ostendit) illa voluntas condoluit, siue, quia naturaliter inclinabatur ad oppositum, quae inclinatio sufficit ad tristitiam de

A de opposito s^m secundā viā in primo articulo. ¶ Quod ē declarat hic, quia affectio cōmodi, q̄ est cōcupiscentia præsūponit affectionē amicitie, q̄a oīs concupiscēs bonū. alicui prius vult illi bene esse in se, q̄ illi concupiscat. si ergo aliqua inclinatio ad cōcupiscendū cōcupitū potest esse rō necessaria tristandi de opposito, multo magis inclinatio ad amandū illud, cui bonū concupiscitur, pōt esse ratio tristitie de opposito boni ipsi⁹ amati, sed voluntas cū sit appetitus principalis personē, p̄prie summe naturaliter inclinā in bonū cōmodū, & appetit illud, quia q̄a multa sunt in eodē, superius dicitur principale inter illa illius suppositi, sicut cum sint multe cognitiue in homine, suprema cognitiua. s. intellectiua potissime dicitur cognitiua hominis vt homo, ita appetitus supremus hominis dicitur appetitus hominis, vt homo, igit^r naturaliter summe appetit bonū p̄sonē, cuius est tanq̄ eius quod diligit amore amicitie, in quo fundat oīs amor cōcupiscentie, & ita illū amorē amicitie necessario sequit^r tristitia de opposito, & ita corruptio personē necessario erit tristis volūtati. Alio modo, quia voluntas necessario colligatur appetitui sensitiuo secundum vnā op̄i, quā fuit tertia via in primo articulo, & illa colligatio fuit perfectissima in Christo, & intellectus apprehendit illud obiectū tristabile, quia non fuit impeditus. ergo sequit^r passio tristitie siue doloris fuit in voluntate. Sic igit^r patet duplex via, quō Christus potuit doluisse in voluntate, siue appetitu rōnali, vna p̄p inclinationē

volūtatis naturalē ad salutē per Cōsone, alia p̄p colligantiā intellectus & voluntatis cum appetitui sensitiuo dolēte. ¶ Si obijciatur contra primā viā, quia tunc in morte fuisset summe tristata illa anima. ¶ Pōtēst dici q̄ si in illo instanti anima fuit impassibilis, tunc non tristabatur, sed prius de illo tristi prauiso, quādo. s. ipsa fuit tristabilis.

¶ Contra hoc erat futurū cōtingens. igit^r non * noluit illud, nisi in verbo ex distin. 14. igit^r nec de illo tristabatur secundū voluntatē, nisi vt ei ostendebat^r in verbo. illa est volūtas s^m portionē superiorē. ¶ Rēdeo, portio inferior intellectus bene ostendit passionē futuram.

¶ Quia similiter (q̄ minus vī) imaginatiua potuit illud, vt terribile imaginari, & ita appetitus illius potentia apprehendit terri^r, & ille est appetitus qui cōter d^r sensitiuus, quando fit sermo de vitijs & virtutibus.

Q V A N T V M ad tertiū articulū principalē. s. de tristitia, q̄ est de nolito a voluntate libera, nō tū ex carne. ¶ Primo, videndū est de quibus tristabat Christus, s^m portionē superiorē, ista enim dupliciter accipit. Vnomo do stricte, vt respicit sola creaturā, hoc secūdo modo loquitur Aug. 12. de tri. ¶ Primo modo, non potest portio superior volūtatis ordinate tristari, quia talis tristitia sequitur ad nolle Deum in se, vel nolle aliquā perfectionem intrinsecam sibi in esse tale nolle a Deo est inordinatum q̄ forte est peccatum in

A in scilicet sic vix peccant damnati, si enim nolunt Deum esse iustum, hoc tñ forte non absolute nolunt, sed quia nolunt effectū iustitiæ. i. punitionem quam sentiunt, hoc non pertinet ad portionem superiorum stricte sumptā. Secundo modo, loquēdo de portione superiori, de trib⁹ posset trīstari talis portio. ¶ Primo. i. de carentia fructuonis respectu obiecti aterni. ¶ Secūdo de peccato suo, vel alterius volūtatis. ¶ Tertio de alijs malis suo supposito discōuenientibus, vel alijs personis dilectis, patet ordo, quia sicut superior portio large sumpta primo vult suam fructuonem respectu Dei, secundo iustitiam quācūque ad fructuonem ordinatam, & hoc in se vel in alio tertio vult secundum regulas æternas bona media & minima sibi alijs pro inordine ad maxima, ita habet nolle respectu oppositorum tristitiā, de illis si accidunt.

QVO AD primū istorum, quia Christi nō tristabat, quia nō fructio vel nō perfectio eius q̄ fuit nolita non euenit in morte, quia nō fuit cognitū, vt per illud quo meruit alios fini cōiūgi, ipse minus fini coniungere. ¶ QVANTVM ad secundū de peccato proprio non tristabatur, quia nullū habuit, sed de alieno, puta de peccato infidelitatis discipulorum dubitantū, & de incredulitate & credulitate Iudeorum persequentium ipsum. Vnde Ambrosius super Lucam, & ponitur in litera. Doles domine, non tua vulnera, sed mea. i. tristaris de meis peccatis naturam meam vulnerantibus, non de tuis.

¶ Sed hic est dubium, quia cū

nulli meruit, nisi quia actu voluntatis sue passionem suam ad ipsum retulit, & magis voluit in nocetiam discipulorum, quā aliarum alias non videretur tristatus, quomodo non meruit illos p̄seruari a lapsu nolito. ¶ Cōfirmatur, quia meruit eis relurgere ab illo. igitur potuit eos p̄seruare &c.

¶ Quo ad ista duo prima obiecta, fructuonem. i. & iustitiam nō oportet distinguere inter portionem superiorem, & inferiorem. sicut enim inferior intellectus potest habere illa pro obiectis, ita & voluntas inferior. de quibusdam tamen non tristabatur sicut superior, quia non eueniebant nolita, & de quibusdam euenientibus tristabatur, vt de peccatis, quia * sic erant nolita, cum enim esset recta, neque placuerunt, neque neutra fuerunt sibi peccata peccantium, si erāt sibi ostensa vt mala.

SED QVO ad tertiū obiectum, scilicet passionem Christi oportet aliter dicere de portione vna & alia, & hoc scdm̄ quatuor vias positas ī primo articulo de disconuenienti, & contristante, de quibus videndum est si omnes poni possunt in * vtraque portione. ¶ Quantū ad hoc videtur q̄ est duplex tristitia nō sequens actualē nolitionē, nec habitualē siue conditionalem. sed quasi naturalem, qualis est ista quæ est circa voluntatem, vt natura. & illa quæ * est ex cōiunctione voluntatis cum appetitu sensitiuo patiente, quæ quidem duplex tristitia videtur appropriata duplici portioni, ita q̄ nolle naturaliter, & sic tristari conuenit voluntati tantum secundum portionē superiorem trīstari

C in q. dist. 14. solutio nō huius dubij. xxi. ponitur quoddam extra in aliquibus originali-bus. sed non necessariū id eo &c.

a. l. sibi. D

a. l. circa vtraq; portionem.

a. l. in quā etc.

A flari verbo præcise ex compa-
sione ad appetitum sensitivum
conuenit voluntati secundum
portionem inferiorem. ¶ Proba-
tio primi, quia illud quod respi-
citur a portione superiori large
sumpta ut prædictum est (secu-
dum Aug.) est quod respicit in
ordine ad æternum, (& hoc * a
ratione) ut * a quo eterno ipsa ra-
tio accipit principium cognos-
cendi, & a voluntate ut ipsa vult
in ordine ad ipsum ut ad finem
vltimum, sed voluntas nihil vult
naturaliter primo, & * propter
se nisi finem vltimum, & per cō-
sequens omne aliud vult nō pri-
mo, sed in ordine ad ipsum, ergo.
Minor patet ex rectitudine
inclinationis naturalis, quæ non
esset recta, si esset maxime, &
principaliter ad minus bonum,
B & non ad vltimum. Qui * ta-
men diceret voluntatem, ut est
a. l. qui ta
men dice-
re quod
voluntas
tā
tum esset
ad bonū.
¶ Probatio secundi, intellectus,
Vide in
fi. distin.
27. & 1. e.
dist. 1. e.
dist. 49
4. q. 9. &
6. dist. 2.
natura, esse tantum ad bonum
propriū primo, discordaret a
dictis in isto membro, ideo op-
positum hic supponitur ex illa
questionē, alias pertractanda.
¶ Probatio secundi, intellectus,
Vide in
fi. distin.
27. & 1. e.
dist. 1. e.
dist. 49
4. q. 9. &
6. dist. 2.
cile, quia sensus cui coniungit
illud sentit, de portio inferior,
igitur similiter de appetitibus. An
tecedens patet, quia in quātum
sic cognoscens, nihil cognoscit
per regulas æternas, quia eodē
modo cognosceret, si non pos-
set de hoc scdm illas iudicare.
¶ Contra ista, secundum mem-
brū videtur repugnare primo,
quia voluntas comparatur appe-
titui sensitivo, ut natura, & non
ut libera, quia non est in eius po-
testate ista subita compassio,
sed hæc non potestas est pro-
pter naturalem connexionem
appetitus superioris ad inferio-

rem. igitur voluntas, ut natura
non conuenit præcise portioni
superiori, & compatiens appe-
titui sensitivo præcise inferiori.
¶ Respondeo, voluntas ut natu-
ra dupliciter accipitur. ¶ Vno
modo ut tendit naturaliter in
obiecta propria huius potentie,
ut hic (vniuersaliter circumscribē-
do alia) ut. f. inclinatur tanquā
perfectibilis ad sua propria obie-
cta, & hoc modo intelligitur pri-
mum membrum, quia sic incli-
natur naturaliter ad obiecta or-
dinate secundum naturalem or-
dinem obiectorum, in quantum
sunt ipsius aequaliter perfectiua.
¶ Alio modo dicitur voluntas
ut natura, includendo omnem
ordinem eius ad quodcunque
consequens naturam volunta-
tis (& hoc proprie non ut libe-
ra, sed ut tantum appetitus in-
tellectiui, siue ut habens affe-
ctionem commodi non iusti-
tia) & sic habet ordinem ad cō-
patendum appetitui inferiori,
non tantum in ordine obiecti
lius ad primum obiectum vo-
luntatis, ut voluntas est, sed cir-
cumscripto illo ordine circa quod-
cunque, sic compatitur, & ita
in hoc se habet, ac si ad æternū
referre non posset. non sic autē
est ipsius (ut est talis potentia)
inclinatio naturalis ordinata præ-
cise ad sua propria obiecta, quia
illa inclinatio ut sic, non est præ-
cise ad aliquid nisi in quantum
est vltior inclinatio ad æter-
num, sicut materia non incli-
natur ad dispositionem, nisi ga-
vterius inclinatur ad formam
perfectam. ¶ Breuiter, voluntas
ut natura primo modo est vo-
luntas ut naturaliter inclinata
tantum ad sua propria obiecta.
secundo modo est voluntas in-
clina.

A clinata ad obiecta alterius appetitus, cui coniungitur median-
te inclinatione illius. ¶ Primo
modo, est tantum portio supe-
rior. ¶ Secundo modo, tantū
inferior. generaliter autem po-
test accipi voluntas vt natura, se-
cundum q̄ includit vtrunque,
& sic pertinet ad vtranque por-
tionem. ¶ De alijs duabus tri-
stitijs sequentibus nolitionem
actuale abolutam, & cōditiō-
nalem, siue habitualement, videtur
q̄ cum vtraque portio possit sic
& sic nolle quādam, quā eue-
niant, vtraque poterit illo dupli-
ci modo tristari. De illis igitur
quatuor vijs tristandi positis in
primo artic. de modo tristandi
duæ sunt cōmunes vtrique por-
tionem, duæ propriæ duabus, ita
quod vtraque portio tristari ha-
bet de obiecto tripliciter no-
lito.

B ULTERIVS ad propo-
situm applicādo voluntati Chri-
sti, quantum ad hoc obiectum
quod est passio. videndum est
quæ portio de hoc obiecto po-
tuit tristari, & hoc secundum
quem trium modorum tristandi
sibi possibilem, & primo de
portione superiori, patet de vo-
luntate vt natura, quia ipsa, vt
sic voluit bonum huic persone.
& in ordine ad æternum, & sic
oppositum fuit nolitum tanquā
contra affectionem commodi,
non tamen contra iustitiam, no-
litum autem contra affectionē
comodi, si euenit, est sufficiens
cā tristitiæ ex primo articulo.
igitur hoc modo voluntas, vt
natura tristabatur de passione.
Nec obstat q̄ bonum illud, qđ
ad mortē illam sequebatur, vel
ad quod mors illa ordinabatur,
fuit maius, quā vitæ suæ con-

servatio ad tempus, quia licet
ex hoc plus esset volendum libe-
re secundum affectionem iusti-
tiæ, non tamen a voluntate se-
cundum affectionem commo-
di, nisi posset ostendi illam
salutem hominum fuisse maius
bonum huic personæ, quā cō-
servatio vitæ suæ. & hoc magis
commodum naturaliter ex se.
non * tantum ex ordinatione ali-
qua huius, tanquam vtilioris ad
finem vltimum. ¶ Si obijcia-
tur hic, quia tunc voluntas, vt
natura, non est portio superior,
quia nō respicit omnia in ordi-
ne ad æternum, nec æternū * pri-
mo, quia aliquid proprium vide-
tur naturaliter esse magis com-
modum huic personæ, quā ali-
quid extrinsecum. Hoc vltimū
est negandum, quia æternū nō
tū est summum iuste amandū,
sed etiam summū cōmodū om-
nis volūtatis, vt est appetitus in-
tellectivus, circumscripta liber-
tate, & iustitia, & ideo in vtraq;
ordinatione naturali obiectōrum
est primum.

SED VIDENDVM est
secundo, de portione superiori
voluntatis, vt libera est, & de tri-
stitia consequente in ipsa actua-
lem nolitionem obiecti trista-
bilis, videtur q̄ per principia sum-
pta a fine vltimo nō possit cōclu-
di de passione, & eius opposito
inquantum referuntur ad finē
illum, q̄ ipsa sit nolenda, qā cū
opposita non possit demonstra-
ri, si referendo ad finem vlti-
mum concluditur simpliciter,
vita esse pro tunc volenda, &
mors nolenda. igitur voluntas
diuina recte non voluisset aliam
passionem, quia contra rationē
rectam, nec etiam volūtas Chri-
sti recte voluisset illam, nec in
Sco. sup. iij. Sen. L. tali

a. l. iam.

a. l. aliud
a primo.

D

a. l. iam.

a. l. iam.

a. l. iam.

a. l. iam.

a. l. iam.

a. l. iam.

A tali velle meruisset, quæ omnia sunt absurda. videtur ergo quod si cut rō superior non potuit iudicare hoc esse malū pro tunc referendo ad finē vltimū, sed determinate bonū, vel quia immediate ordinabat ad finē vltimū propter eius veritatem velle mori, vel mediate. scilicet mediante salute humana, pro qua * procuranda fuit mors volita, ita etiam voluntas superior, vt libera non potuit ordinate illam pro tunc nolle, sed determinate velle,

a.l. prouocanda.

& ita nec de illa tristi tristitia consequente absolum nolle liberum. ¶ Contra, igitur nec illa portio modo gaudet de vita Christi, quia non est ratio concludendi illam simpliciter esse volendā, vt refertur ad alterum. quia illa ratio pro tunc æq̃ conclusisset. ¶ Respondeo, conclusio demonstrationis practice est de actu circumstantionato. & sicut pro tunc velle mortem fuit bonum simpliciter, quia pro tunc a trinitate fuit volita, & ideo pro tunc sustinenda, et

a.l. confirmanda.

pro iustitia * conseruanda, & p̃ salutem hominum procuranda, ita pro nunc eius vita est bona. ¶ Et quod * obijcitur quod demonstratio semper æque concludit. Verum est eandem conclusionem, & in practicis eodem modo circumstantionatam. Sed si concludit pro nunc, vt nunc dicit circumstantiam conclusi, nō sequitur, ergo pro semper, quia non est eadem conclusio eodē modo circumstantionata. nec * se

a.l. compositio, ergo & diuisio prout nunc determinat &c.

quiritur, ergo pro tunc, nisi vt tunc determinat illationem vel illationem. **TERTIO VIDENDUM** est de portione superiori voluntatis, vt libera, & de nolitione cō

ditionata, siue habituali, & dico habitualē in cuius actu voluntas, prona ex se est exire, nisi aliud obstat. Sic videtur dicendum, quod illa portio noluit passionē, hoc est noluisse quantum in se erat. si omnia prospera, & iusta secundum se appetibilia æque fuissent sine ea.

¶ Hoc autem probatur duplici auctoritate, & ratione. ¶ Vna est Aug. 13. de trini. & quāuis iustus per fortitudinem sit paratus excipere, & æquo animo ferre quicquid aduersitatis acciderit, mauult tamen vt non accidat. Et si potest facit, atque paratus in vtrunque est, vt quantum in ipso est alterum optet, alterum vitet, & si quod vitat incurrerit, ideo volens ferat, quia fieri non potuit quod volebat, supple quantum in ipso erat, parat autem quod intendit, secundum * quod litera sonat,

quia per hoc probat nullum, quantūcunque virtuosum posse hic esse beatum, quia hic potest pati aduersa, & ita non habere quicquid vult, quia vt iam recitatum est, alterum optat quantum in ipso est. scilicet. prosperum.

¶ Alia auctoritas est philosophi. 3. Ethic. cap. 11. mors & vulnera tristia forti, & volēti erunt. sustinet hæc autem quoniam bonum, vel quoniam turpe non. & quanto vtiq̃ue magis habeat virtutem omnem & felicius sit, magis in morte * tristior erit, quod non esset, nisi quia quantum in ipso est, vult oppositum. & illa auctoritas ostendit quod dictum est in primo membro tale nolle sufficere ad tristitiam.

¶ Ratio ad hoc est, quia obiectū patiētiae non vltimū se eligibile quia tunc non requireretur ibi

A patientia. nec beati aliqua talia eligunt. ¶ Si dicatur ad auctoritates, quod loquuntur de fortitudine moraliter, quae fortitudo disponit portionem inferiorum non superiorem.

¶ Hoc non obstat, quia portio superior secundum regulas eter nas, nihil aduersum videtur iudicare esse eligibile, in quantum in ipso est, quin oppositum esset eligibilis, si illud iustitia non videretur. alioquin quare alligari, & iuncti fini ultimo, vt beati nihil eligunt aduersum.

ULTIMO videndum est de portione inferiori respectu huius obiecti, quod est passio. patet autem quod ipsa, vt natura, & vt coniuncta appetitui sensitiuo compatiendo tristatur.

¶ Sed dubium est, si vt libera tristatur propter nolle liberum absolutum, vel conditionatum.

¶ Et quantum ad conditionatum videtur similiter dicendum, sicut dictum est de superiori. & auctoritates eque, vel magis ostendunt de ista, sicut de illa. ¶ Non restat igitur videndum, nisi vtrum ratio inferior possit concludere illam esse absolute nolendam. & sic voluntas inferior possit eam ordinate nolle absolute, & ita tristiari. ¶ Quantum ad hoc videtur dicendum, quod non. & de ratione & consequenter de voluntate. quod probatur multipliciter. ¶ Primo, quia eadem potentia circa idem obiectum non potest habere actus oppositus, quorum alter sit in summo, quia oppositum in summo non compatiatur secum reliquum. sed portio superior & inferior sunt vna potentia fm Aug. 13. de tri. & ostensum est lib. 2. di. 24. superior au-

tem portio dicat in summo ipsam passionem volendam, quantum ad intellectum, & fm voluntatem summe valent, igitur inferior non potest * nolle.

¶ Preterea, ex principio & conclusione non sequuntur opposita. principium rationis practice inferioris est conclusio rationis superioris. ergo, probatio minoris. prima principia practica sumuntur a fine ultimo, ad quem sunt fines a quibus sumuntur principia rationis inferioris, ita quod bonitas illorum finium est ex illo fine. igitur & principia sumpta ex illis concluduntur ex sumptis ab illo fine.

¶ Preterea, quocumque principia rationis inferioris se habeant, puta, siue sint conclusa, vt * processit praecedens argumentum, siue immediare, licet posteriora primis immediatis sumptis a fine ultimo, nam

inter immediatas propositiones tam practicas, vt videtur, & speculativas, est ordo dignitatis vel esse potest, saltem hoc certum est, quod opposita demonstrari non possunt, sed alterum tantum sophisticè arguetur. igitur si ratio superior demonstrat hoc esse volendum, ex nullis principis potest interior arguere, nisi si sophisticè hoc esse volendum absolute, supponimus autem rationem Christi rectam non errantem per sophismata, & voluntatem esse conformem rationi rectae non non sophisticè.

¶ Preterea, ratio iudicans de actibus virtutum politicarum est ratio inferior. sed illa indicat pro bono communi mortem esse voluntarie sustinendam, igitur considerando bonum commune hominum, ratio inferior Christi non potuit concludere mortem suam

L 2 esse

a. l. non velle.

a. l. ex illo.

a. l. praetendit.

A esse nolendam, sed oppositum.

¶ Si dicatur ratio iudicat mortē esse sustinendam, non tamen volendam, & ideo tristatur de illa, cui videtur consonare Aristo. in auctoritate supra posita, quia licet actus patientiae virtutis sit volibilis, non tamen obiectum, circa quod est actus. ¶ Contra ratione concluditur mors nunc sustinenda, igitur aut voluntas non vult quod conclusum est, & tunc non est recta, aut vult, & tunc videtur non absolute nolle mortem, quia absoluta, & efficax volitio. a. non stat cum absoluta nolitione & efficaci eius, sine quo non potest esse. a. quia tunc idem simul fugeret, & nō fugeret, nam absolutum nolle efficax est causa fugiendi nolitum. sicut absolutum velle efficax est causa prosequendi volitum. ¶ Præterea, ad conclusionem principalem videntur auctoritates. Nam Augu. super illud psalmista. Clamabo p̄ diē, & non exaudies me, miles coronandus non timet, scilicet Paulus, & dux. s. dominus timet coronaturus? quasi diceret, non timor enim est de nolito qđ scit vel creditur esse futurum. ergo.

¶ Præterea, magister in litera adducit Hieronymum, qui vult qđ in Christo non fuit passio, sed propassio. si autē absolute noluisse, cum tale nolle sequatur apprehensionem rōnis, tristitia sequens illud nolle videre habere plenam rōnem passionis.

¶ Cui placeret conclusio istarū rōnum, & auctoritatum posset dicere qđ voluntas inferior, vt libera, non noluit absolute, sed

a. l. tamē. * tantum tristabatur, quia noluit conditionaliter, quantum s. in ipsa fuit. si aliter diuinum

beneplacitum impleteretur. Et illud tale dicitur voluntariū mixtum in voluntario. Et illud est simpliciter volitum, qđ quis vult quantum in ipso est, & illud est quid, quod quis vult p̄ necessitatem præsentē, puta simpliciter voluntariū est periclitanti nō proicere merces, ideo tristatur de projectione, & proicere est voluntariū s̄m quid, & sic in proposito dicerent, qđ Christus absolute noluit mortē, quia quantum in ipso fuit, & s̄m quid tā voluit. ¶ Hoc credo fallum, tam generaliter, qđ in proposito, primi ostenditur in exemplo illo. cum n. ille sit dñs actū suū per voluntatem in cuius p̄tate est vt virtute motiua ad proiciendum & non vt, & hoc ita in periculo sicut alias, igit simpliciter volēs proicit, quia a nullo coactus vt vi motiua. patet. n. qđ voluntas posset ita inordinate amare merces qđ nollet eas proicere etiam pro periculo euadendo. Ita in proposito Christus dicit nolle mortem cū determinatione distrahente. s. si bene fieri posset, & ideo distrahit, quia conditio non extat. conceditur autē s̄m * istam viā ipsum velle mori sine conditione distrahente, quia si additur propter honorem Dei, vel propter iustitiam vel salutē hominū, non est distractio. finis enim actus nō distrahit actu in talibus, igitur quod quis facit, vel patitur, non est simpliciter nolitū, sed s̄m quid. ¶ Motuē autē forte pro parte opposita. qđ tale vt simpliciter trahit, sicut proicere periclitanti, & mori forti. Sed hoc nō cogit, qđ ad simpliciter trahendū iustitiam nolle cōdonatum, qđ cōdō est nolita, & ita velle consequens

Quare
ib. 3. par.
q. 15. ar.
6. & 6.

a. l. tamē.

A aliquid nolitum, non sufficit ad gaudere, sicut ibi velle proiecit sequitur ad tempestatem fore, quod est nolitum illi. ¶ Sed tunc non vult Christi mors tristis, quia non fuit volita propter aliquid nolitum præsuppositum. ¶ Respondeo, sicut fortis politici casu nollit ciuitatem suam talem necessitatem incurrere, a qua eam liberari oporteret per mortem eius, & sic præsupponit quoddam nolitum, sic Christus noluit auditores esse tales coram quibus non posset veritas prædicari, nisi scandalizarentur vique ad odium mortale, ideo si voluit mori pro veritate doctrine, supponitur quoddam nolitum ex parte audientium. Si autem pro salute humani generis, supponitur aliud nolitum. scilicet homines esse in tali statu, a quo per mortem Christi eripiendi essent. Si autem propter beneplacitum diuinum, & ibi supponitur, videtur quoddam nolitum primo, quia beneplacitum illud fuit respectu huius obiecti (ut videtur) propter aliquem finem ad quem hoc obiectum ordinabatur, puta vel propter veritatem prædicandam, vel salutem hominum procurandam.

¶ Sic itaque si rationes ultimo concludant, ut esse dicendum, quod secundum portionem inferiorem noluit passionem, & hoc voluntate, ut natura, hoc est in quantum coniuncta appetitui sensitivo patienti, & voluntate, ut libera noluit tantum conditionaliter & non absolute, quæ admodum de portione superiori dictum est prius, quod noluit ut natura, & ut libera noluit tamen conditionaliter, & non absolute, & ita secundum utranque portio-

nem eisdem modis tristabatur. ¶ Nec valet non noluit absolute, igitur non tristabatur, quia nolle naturaliter, vel conditionaliter sufficit ad simpliciter tristari, unde tamen potest argui, absolute non noluit, igitur non tristabatur ex illa causa, sed cum hoc stat quod ex alia causa vnica, vel duplici simul simpliciter tristaretur.

¶ Sicque saluat gl. illa, Repleta est malis &c. i. tristitijs hinc pennis. quia tota anima secundum voluntatem secundum utranque portionem tristabatur, & ut natura, & ut libera ex nolitione conditionis nata, quantum. scilicet in ipso fuit, & quantum ad intellectum secundum utranque portionem apprehendebat disconueniens voluntati naturaliter & conditionaliter. ¶ Si quis tamen velit assignare in voluntate inferiori aliquam causam tristitiæ, quæ non fuit in superiori, dicendo quod inferior absolute noluerit illam penam, quod de superiori non est verum, poterit ita ponere, portio inferior considerat passionem absque ordine ad finem ultimum, quia sub ista circumstantia considerare est rationis superioris, sed circumscripta illa circumstantia simpliciter est nolenda, quantum tamen propter illum est volenda. igitur ratio inferior non distat eam volendam, & ita nec voluntas inferior vult eam.

AD PRIMVM alterius via pro isto articulo, ultimo potest dici, quod bonum morale est ens per accidens aggregans in se aliquem actum & circumstantias multas actui accidentis. ita quod totum ratione circumstantiæ vnius, potest concludi eligibile, quia circumscripta ratione alterius circumstantiæ non erit eligibile residuum.

Aug. ser.
Psal. 17.

a. l. pro se
lutione rō
natura.

a. l. reli-
quum.

A. ¶ Per hoc ad argumentum primum pro *alia concedit maior circa idem obiectum per se. sed

hic est tñ idem obiectum p accidens. ¶ Per idē ad secundum,

q conclusiones rōnis superioris sunt principia ad concludendum vt per se sumpta, & vt illa

te ex principijs rōnis superioris, & sic bene possunt lumi op-

positū minores sub principio de eodem per accidens, quarū

vna sit vera rōne vnius partis totius, & alia rōne alterius. ¶ Per

idem patet ad tertiū, q sophis-

ma esset aliud, si concluderet oppositum. Sed de toto eodem

per accidens concludit pp vnā circumstantiā oppositum p-

dicatum eius qd inest ei secundū

aliā circumstantiā. ¶ Ad aliud de

forti qd procedit de circumstan-

tijs pertinentib. ad rōnem infe-

B riorē, & iō directē contra istā

viā pōt dici sicut rāsum fuit. Et

ad illud cōtra. dici pōt q simul

stant absolute nolle. a. & absolu-

te nolle sustinere. a. p. supposit-

to tamen quodam nolito. i. ne-

cessitate sustinendi. a. Et cum

dicis nolle absolutum est cau-

sa fugiendi nolitum, verum est

a se non ab alio illatum a quo

non vult inferri. ¶ Ad Augu. di-

co, quod non habuit eandem

causam timendi, quā nos, quia

non peccata sua sicut nos no-

stra. ita potest intelligi illud Am-

bro. dolēs domine &c.

¶ Ad magistrum & Hierony-

mum respondeo, si non patie-

batur tantum voluntas surre-

ptitio motu prauemente con-

sensum, qualis passio conuenit

ei, vt natura, & potest dici pro

passionem esse, et distinguitur contra passionem illam, quæ cō-

turbat rationem qualis nulla fuit in Christo.

¶ Cōtra istam viam potest sic

argui, primo quia rō cui inni-

tur ostendit tñ possibilitatē lu-

ius, q voluntas inferior non ve-

lit istud, quod vult superior ab-

solute, quod non est propositū,

quia non velle absolute non in-

fert nolle absolute, quale nolle

negat alia via. ¶ Præterea, q non

possit concludi propositum de

nolle, probatur, quia si vna cir-

cumstantia quā considerat ratio

inferior sufficiat ad concluden-

dum hoc esse nolendum, ergo

non est determinabilis per aliā,

quæ concludit illud esse volen-

dum, quia per se nolendum per

nihil aliud potest esse volendū.

hoc declaratur, quia si rō in-

ferior ostendat. a. sine circumstan-

tia finis vltimi, propter quam. a.

est volendum, ostendit a. nō vt

vt volendum nec vt nolendum,

sed quasi neutrum, quia deter-

minabile circumstantiis volibi-

litatis, non autem determina-

tum ad nobilitatem, quia tunc

non esset per aliud volibilis.

¶ Videtur etiam tertio, quod

ratio inferior possit ostendere

illud cum circumstantia volibi-

litatis, quia alias inferior pra-

non

A non partem obiecti prætermis-
sa alia circumstantia ostender
hoc, vt volibile.

Præterea stat ratio quarta
de forti moraliter, quia nolle
absolutum videtur esse causa
fugendi nolitum, ne eueniat,
non determinando ne * sibi
eueniat, sed ne eueniat sim-
pliciter.

Quantum ad istum articu-
lum * pertinet, non videtur ne-
cessitas saluandi portione in-
feriorem absolute noluisse pas-
sionem, quia sine hoc saluatur
eius trinitas de passione, tam
vnatura est, quam vt libera pro-
pter nolle conditionale, sicut su-
pra dictum est. Ad argumenta
principalia quære.

Ad primum principale quoniam
arguitur quod gaudium & tristitia
sunt opposita, & opposita non
sunt in eadem potentia, & sic

non fuerunt in portione supe-
riori voluntatis Christi, dicen-
dum quod minor est falsa, gau-
dium enim & tristitia non sunt
opposita, nisi sint respectu eius-
dem obiecti. Ratio est quia quoniam
aliqua essentialiter dependent
a quo se non tantum causaliter, illa non
habent oppositionem, nisi respi-
ciant idem, vt scire & ignorare
aliquid dependet essentialiter ab extrin-
seco, non tantum causaliter, quia
causantur ab aliquo extra, vt ab
albedine, sed essentialiter depen-
dent ab obiectis, quia licet sci-
re sit qualitas absoluta, tamen
sui respectus ad seibile est sibi con-
substantialis, quia vt dictum est
in 2. lib. quando fundamentum
non potest esse sine respectu,
tunc ille respectus est consub-
stantialiter idem illi fundamen-
to, licet non formaliter idem, &
ideo quia scientia non potest

esse sine obiecto seibili, ideo nec
sine illo respectu ad seibile, ideo
sequitur quod est sibi consubstan-
tialis, & ideo scientia & ignoran-
tia non sunt opposita, nisi vt idem
respiciunt, nam in eadem ani-
ma cum ignorantia lapidis stat
cognitio trianguli habetis tres
&c. Nunc autem velle & nolle
includunt respectus ad obie-
cta, sicut scire & ignorare, ideo
non sunt opposita, nisi sint re-
spectu eiusdem. vnde summe
amare Deum, & odire pecca-
tum non sunt opposita. sicut
nec gaudium de passione Chri-
sti circumstantionata, & tristi-
tia de eadem passione nude
ostensa, ita nec velle & nolle il-
lam passionem sic & sic sunt op-
posita.

Ad illud in oppositum,
quando dicitur quod contra-
ria dicuntur esse circa idem sus-
ceptivum, vt non ex eadem cau-
sa, dico quod non requiritur
quod contraria habeant ean-
dem causam, sed idem suscepti-
uum quando sunt mere absolu-
ta, quia a quibuscunque causis
causentur contraria sunt, & op-
posita, vt albedo & nigredo, quia
non dependent essentialiter ab
aliquo extrinseco, sed si ista con-
traria sunt absoluta, & dicant
necessario respectum consub-
stantialem ad obiecta, & ad cau-
sas, non erunt opposita, nisi
comparentur ad idem obiectum
formale, sicut dictum est.

Ad secundum quando ar-
guitur de passibilitate, & im-
passibilitate dicendum, quod
non est simile, quia dos impassi-
bilitatis est qualitas per quam
formaliter repugnat corpori
glorioso passibilitas, sic au-
tem non fuit in proposi-
to,

Aro, quia nō fuit aliqua talis qualitas, vt impassibilitas in portione inferiori. ¶ Ad aliud, qñ arguitur de peccabilitate & impeccabilitate, dicendum quod illa ratio bene est ad propositum, quia peccabilitas & impeccabilitas essentialiter dicunt ordinem ad aliud, vt ad obiectum, sicut gaudium & tristitia, & ideo dico ad rationem quod non est contradictio, q̄ voluntas ordinate sit coniuncta fini ultimo, & sic cū hoc posset habere alium actum inordinatum circa aliud, quod est ad finem, quia posset habere actum inordinatum circa illud quod est ad finem, sed q̄ hic ita non sit, hoc est ex ordinatione diuina, quod quilibet beatus sit in termino. quando per beatitudinem coniungitur fini ultimo. vnde dico quod non repugnat impeccabilitas circa illud, quod est ad finem, sicut nō repugnant cognitio principij, & error conclusionis, & multo minus hic, vnde quod damnatus non recipiat gratiam, hoc non est quia non habet potentia, & sibi formaliter repugnet, sed hoc est ex ordinatione diuina, quia est in termino suo.

¶ Ad aliud, quando arguitur per philosophum quod delectatio magna excludit tristitiam, non tantum oppositam, sed etiā contingentem, dicendum quod hoc verum est de facto, vnde secundum naturam, summa delectatio excludit tristitiam, & hoc propter colligantiam potentiarum ad inuicem, tanta enim potest esse delectatio in vna parte animæ, quod excludat vium alterius partis animæ. licet ergo in proposito fuit maximū gaudium in portione superiori vo-

luntatis Christi, tamen non excluderebat dolorem in appetitu sensitiuo, nec esse tristitiam in portione inferiori, quia illa delectatio non redundabat in portionem inferiorem. vñ hoc fuit factum per nouum miraculum quod gloria in portione superiori voluntatis non redundauit in corpus, sed permixtum esse passibile, nec etiam redundabat in eandem potentia, vt comparatur ad aliud obiectum. vnde sicut per miraculū fuit quod simul erat viator & comprehensor, ita fuit miraculosum quod ista gloria non redundabat in corpus, nec in vires inferiores, sicut in beatis redundat. ¶ Ad aliud de Auicenna dicendum, q̄ verum est de facto q̄ potentia intenta vni operationi impedit aliam sua operatione, & hoc verum est naturaliter, tamen contrarium fuit dispensatiue in Christo, sicut dictum est.

¶ Ad aliud, quando arguitur de dilatazione cordis Christi, credo quod non habuit cor magis dilatatum quam alij. vnde potest dici vno modo, quod gaudium nō redundabat in cor. quia etiam non redundabat in portionem inferiorem, cum gaudium potentia voluntatis Christi qd̄ habuit circa obiectum eter num, non redundabat in eandem potentiam circa aliud obiectum, quod fuit per miraculum, sicut dictum est, & ideo nec est mirum si non redundabat in cor. vel aliter quod gaudium, & tristitia circa cor aut fuerint equalia aut non. si sic, ergo nec cor mouebatur motu dilatationis nec contractionis, quia tunc impediret actionem alterius, sicut

A sicut si ponatur aqua & ignis
penitus æquales secundum vir-
tutem agendi & patiendi, & po-
naturalignum in medium quod
natū est pari æqualiter ab utro-
que, nec frigescit nec calefit. si
autem fuerint inæqualia, tunc
vnum dominabitur & qualiter-
cunque fuerit, cor eius contrin-
gebatnr vnde contristatur cor
cum non dilatatur per gaudiū,
sicut si esset tristitia amota, &
ideo non tantam redundantia
habuit gaudium super corpus
sicut dolor & tristitia.

¶ Ad autoritatem Hylarij pa-
tet per dicta superius, quod di-
cit eum non doluisse, quia non
habuit causā vnde *doleret qua-
lem nos habemus.

¶ Ad primum in oppositum
potest dici si sustineatur alia via
quod dolores nostros ipse vere
portauit in appetitu sensitiuo,
q̄a sicut nō habuit corpus phi-
asiticum, ita nec animam nec
sensum phantasticum, in quo
potuit esse verus dolor.

¶ Ad aliud quando dicitur q̄
fuit maximus dolor, quia non
habuit salutem, & ita fuit in por-
tione superiori. Dicendū quod
ille dolor fuit maximus q̄ fuit
in appetitu sensitiuo, & ideo ille
dolor qui infuit nō habuit salu-
tem in appetitu sensitiuo, q̄a ha-
buit corpus optime dispositū,
& sensum optime perceptiuū,
& appetitum summe ad contra-
rium inclinatum, & ideo fuit
maior dolor in appetitu sensi-
tiuo, non tamen doluit in con-
solabiliter sicut damnati.

¶ Ad aliud quando arguitur
quod meritum est in volunta-
te, ergo & dolor de passione
per quam meruit. Dicendum
quod meritum inquantum est

actus elicited, est in voluntate, C
sed tamen quando est actus im-
peratus ille actus qui exequitur
secundum imperium volunta-
tis non oportet quod sit forma-
liter in voluntate, licet meritum
sit in voluntate, sicut Petrus ex
passione crucifixionis suæ me-
ruit inquantum imperata a vo-
luntate. ¶ Ad aliud quando di-
citur quod Adam peccauit in
portione superiori, ergo secun-
dum istam debet fieri satisfac-
tio in Christo per tristitiam.
Dicendum quod non sequitur,
quia quando dignior persona
satisfacit pro indigniori non
oportet quod in illo sit pœna &
satisfactio in quo alius deliquit, D
sed minor posset sufficere in di-
gniori ad satisfaciendum. & ideo
quia Christus dignior persona
fuit quam Adam, ideo ipsum
non oportuit pati secundum
portionem superiorem volun-
tatis, sed sufficiebat pati in ap-
petitu sensitiuo inferiori, vnde
passio in solo sensu Christi sa-
tisfecit ad delendum peccatum
Adæ. ¶ Ad aliud Damia. dicen-
dum est, quod ipse dicit quod
Christus naturaliter timuit, sed
hoc non est timere sicut nec na-
turaliter velle est velle, quoniam
simpliciter velle est velle elici-
tum, nec oportet quod velle
elicited sit conforme velle na-
turali, quia Paulus volitione eli-
cita voluit dissolui & esse cum
Christo, & tamen suum velle na-
turale erat ad oppositum, vnde
voluit libere & actu elicited dis-
solui, & esse cum Christo secun-
dum regulas æternas, & non se-
cundum inclinationem natu-
ralem, & ideo secundum hanc
viā non timuit timore pertinen-
te ad partē intellectuam, quia
tamen

A tamen phantasia habuit speciē passionis & mortis, ideo apprehendebat hoc & secundū partem sensitiuam vere timuit.

¶ Ad aliud de Dama. quia habuit intellectuam mestam. Dicendum quod omnes ille auctoritates quæ dicunt quod habuit tristitiam, possunt exponi de tota voluntate secundū portionem superiorem & inferiorum, quia hoc verum est respectu peccati aliorum de quo tristabatur, vt supra dictum est. Et nota quod Dama. accipit intellectuam pro parte rationali, vt distinguitur contra sensitiuam, & non pro parte intellectuā apprehensiuā.

HIC ORITVR QVÆSTIO EX PRÆDICTIS & cæ.

B

DISTIN. XVI.

QVÆSTIO. I.

Utrum Christus habuerit necessitatem moriendi.

I N *IRCA* istum. 16. distinctio. in qua magister agit de modo quo filius Dei assumpsit defectus humanæ naturæ, quaeritur vnum. Vtrum scilicet Christus habuit necessitatē moriendi. Quod non, Roma. 8. Corpus mortuum est propter peccatum, id est habuit necessitatē moriendi. Similiter Gene. 2. In quacunque die come. mor. Sed Christus nec habuit peccatum originale nec actuale. cum igitur mors inflicta sit propter peccatum, vt patet per auctoritates

dictas, sequitur quod Christus non habuit aliquam necessitatē moriendi. ¶ Præterea, anima Christi fuit omniscient, sicut patet, igitur fuit omnipotens, & si hoc, igitur non habuit necessitatē moriendi, quia potuit prohibere omnem causam mortis. consequens prima patet, quia non minoris perfectionis est omnia scire quam omnia posse, cum vtrunque respicit omnia & includit potētiā respectu actus tendentis in omne possibile. ergo. ¶ Præterea, corpus eius fuit temperatissimum & optime complexionatum, aliter non fuisset proportionatum animæ suæ, quæ fuit nobilissima inter omnes formas perficientes materiam, scilicet autem anima eius omnia quæ poterant nocere & quæ cōferre sanitatem, & tenebat saluare vitam suam. igitur accipiendo pro alimento conferentia dimittendo noxia & præcauendo ab extrinsecis corruptiuis, potuit semper vixisse, quod bene sciuit facere. igitur nulla fuit in eo necessitas moriendi.

¶ Præterea, anima sua fuit perfectissima inter omnes formas perficientes materiam. igitur perfectissime perficiebat materiam, & per consequens abstulit omnem priuationem a materia quam perfecit, quia hoc potest forma imperfectior, scilicet forma cœli, ita quod cœlum sit naturaliter incorruptibile. igitur hoc fecit anima Christi respectu suæ materiae.

¶ Contra. Omne corruptibile necessario corrumpetur, 6. metaphy. Et causa est, quia contraria in eodem semper agunt & patiuntur adinuicē. cum igitur corpus Christi fuerit cōpositū ex contrari-